

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสถานักเรียน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร โดยจะลำดับเรื่องดังกล่าว ตั้งแต่ความหมายของสถานักเรียน จากความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่ค้นได้จากเอกสาร และงานวิจัย หลักในการจัดตั้งสถานักเรียน การดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังต่อไปนี้

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะช่วยส่งเสริม ปักฝน และเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในคุณลักษณะของพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย คือ กิจกรรมสถานักเรียน

ความหมายของสถานักเรียน

ได้มีผู้ให้ความหมายของสถานักเรียนไว้หลายทัศนะ เช่น

บังอร อนุเมธางกูร (ม.ป.ป. : 62) กล่าวว่า สถานักเรียนหมายถึงองค์การนักเรียน ที่นักเรียนได้เลือกตัวแทนของตน เพื่อทำหน้าที่แทนนักเรียนทั้งหมดในกิจกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

อรสา กุมารี (ปุกหุค) จันทรสารทูล (2514 : 10) กล่าวว่า สถานักเรียนคือองค์การนักเรียน ที่นักเรียนทั้งหมดได้เลือกตัวแทนของตนเพื่อทำหน้าที่แทนนักเรียน ในกิจกรรมบางอย่างที่พึงเกี่ยวข้องกับโรงเรียน และตามที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำ ผู้แทนของนักเรียนสามารถที่จะมีส่วนเสนอความคิดเห็นของพวกตน ต่อผู้บริหารของโรงเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อโรงเรียนจะได้นำไปใคร่ครองและเลือกปัญหาสำคัญ ๆ มาพิจารณาแก้ไข เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อันเป็นวิธีการที่จะปลูกฝังนิสัยของ

นักเรียนให้เข้าใจในวิถีทางประชาธิปไตย และฝึกฝนให้นักเรียนมีโอกาสทำงานรับผิดชอบจริง ๆ ในอันที่จะเติบโตไปเป็นพลเมืองของชาติ

นอกจากนั้น สถานักเรียนก็เป็นเสมือนศูนย์กลางของการบริหารงานในชุมชนต่าง ๆ ที่จักขึ้นในโรงเรียน ความคุมกิจการชุมชนทั้งหมด เพราะหัวหน้าชุมชนทั้งหมดย่อมเป็นกรรมการของสถานักเรียนอยู่ด้วยนั่นเอง

สุรินทร์ สรสิริ (2517 : 49) กล่าวว่า สถานักเรียนเป็นองค์การนักเรียนที่นักเรียนเลือกตั้งขึ้นมาเอง เพื่อให้ทำหน้าที่แทนนักเรียนทั้งหมดที่นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการของโรงเรียน ตามที่โรงเรียนมอบหมายงานให้ทำ และนักเรียนมีส่วนให้ความคิดความเห็นของตนเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียน และปัญหาของโรงเรียนทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน

สมคิด ทิรัศมี (2520 : 12) กล่าวว่า สถานักเรียน หมายถึงองค์การนักเรียน ซึ่งนักเรียนทุกคนเลือกตั้งขึ้นมา ประกอบด้วยประธานนักเรียน รองประธานนักเรียน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการตามความเหมาะสม เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ สถานักเรียนจะช่วยเหลือให้นักเรียน รู้จักทำงานและบริหารงานตามแบบประชาธิปไตย ภายใต้การแนะนำของครูที่ปรึกษา

ประทีป นิสพังา (2524 : 80-81) และ ทนัส หันนาคินทร์ (2524 : 221) ได้ให้ความหมายของสถานักเรียนไว้สอดคล้องกันว่า สถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการปกครองนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสนใจในวิธีการแบบประชาธิปไตย สามารถเรียนรู้ถึงการปฏิบัติในการประชุม การเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น และตั้งความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ รู้จักวิธีการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานักเรียน ซึ่งจะเป็นรากฐานของความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย

วิไลรักษ์ ยัมแดง (2527 : 15) กล่าวว่า สถานักเรียน หมายถึง สถาบันหรือองค์การของนักเรียนที่เลือกตั้งขึ้นจากนักเรียน เพื่อทำหน้าที่แทนนักเรียนทั้งหมดในกิจกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน โดยไม่ขัดกับนโยบายของโรงเรียนและเป็น

เวทีสำหรับนักเรียนในการฝึกการดำรงชีวิต ตามครรลองของการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อเตรียมพร้อมที่จะออกไปเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติสืบไป

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า สถานักเรียน หมายถึงองค์กรที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกคณะกรรมการของตนขึ้นมาเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน และในส่วนที่เป็นความคิดเห็นของทุกคนตามที่ทางโรงเรียนเห็นชอบ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งสิทธิ เสรีภาพ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การจัดสถานักเรียนแบบต่าง ๆ

อรุณรัตน์ พนาพันธ์ (2518 : 14) อนุพงศ์ สุขเกษม (2519 : 32 - 33) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (2527 : 38) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ก่อนที่โรงเรียนจะตั้งจิตใจจัดตั้งสถานักเรียนขึ้น ควรจะศึกษาหาแบบที่เหมาะสมกับความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นสำคัญ เพราะสถานักเรียนมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. แบบเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เป็นแบบที่ให้นักเรียนทำหน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น หัวหน้าชั้น รองหัวหน้าชั้น เป็นตัวแทนนักเรียนในชั้นเข้าไปเป็นสมาชิกในสถานักเรียน แบบนี้เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะสะดวกในการจัดและประสานงาน

2. แบบชุมนุม เป็นแบบที่ให้ประธานชุมนุมหรือผู้แทนชุมนุมต่าง ๆ เป็นสมาชิกสถานักเรียน การจัดสถานักเรียนแบบนี้ไม่เป็นที่นิยม เพราะมีข้อเสียในกรณีเมื่อนักเรียนเป็นสมาชิกหลายชุมนุมในเวลาเดียวกัน ก็จะทำให้ตัวแทนนักเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมถูกต้องกับจำนวนนักเรียนในโรงเรียน และตัวแทนของนักเรียนที่เข้าไปเป็นสมาชิกสถานักเรียนมักจะคำนึงถึงประโยชน์ของชุมนุมเป็นหลัก ทำให้มองข้ามประโยชน์ของส่วนรวมไป

3. แบบรัฐสภาของประเทศ เป็นแบบที่แบ่งหน้าที่ของสภานักเรียนออกเป็น ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยจำลองมาจากรัฐสภาของประเทศ การจัดสภานักเรียนแบบนี้ไม่เป็นที่นิยมใช้ เพราะมักจะเกิดความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียนในการตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ

4. แบบสหภาพวิบูลย์ แบบนี้สมาชิกสภานักเรียนได้รับเลือกมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียน แต่จัดให้มีสองสภา คือสภาระดับชั้นสูงสภาหนึ่ง กับสภานักเรียนระดับชั้นต่ำอีกสภาหนึ่ง พร้อมทั้งจัดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสภาทั้งสอง การจัดสภานักเรียนแบบนี้ไม่เหมาะสมที่จะจัดขึ้นในโรงเรียน เพราะจะทำให้นักเรียนแบ่งพวกกัน ทำให้การทำงานต่าง ๆ สำเร็จได้ยาก

5. แบบผสม เป็นแบบที่นำเอาวิธีการต่าง ๆ มาดัดแปลงผสมผสานกันเพื่อที่จะทำให้กิจการของสภานักเรียนดำเนินไปด้วยดี สอดคล้องกับสภาพนโยบายของโรงเรียนนั้น ๆ

หลักในการจัดตั้งสภานักเรียน

อรสา กุมาริ (ปุกหุค) จันทรสารทูล (2514 : 11, 53) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดตั้งสภานักเรียนว่าควรคำนึงถึง

1. หลักแห่งประชาธิปไตย

กิจการทั้งหลายต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน มิใช่จะปล่อยให้เด็กเรียนดำเนินการเอง จะผิดหรือถูกอย่างไรครูไม่เอาใจใส่ หรือมิใช่ว่าครูจะเป็นผู้สั่งและควบคุมทุกฝีก้าว แต่สภานักเรียนควรดำเนินงานไปใต้การแนะนำของครู และให้เด็กทำงานกันโดยให้เป็นความคิดริเริ่มของนักเรียนเองบ้าง

2. หลักแห่งความเจริญของสภานักเรียนกับอุดมคติของครู

สภานักเรียนจะต้องมีความเจริญไปตามความต้องการของสถานศึกษาแห่งหนึ่ง ๆ ไม่เหมือนกัน เพราะขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียน ครูและนักเรียนว่ามีสภาพอย่างไร

3. เวลาทึบโครงการ

ความใจร้อนเร่งจะเห็นความสำเร็จของกิจกรรมค้ำสถานักเรียนให้ทันใจนั้น นัฒจะทำให้กิจกรรมของสถานักเรียนเกิดกณดไม่คิเท่าที่ควร จึงควรจจะวางโครงการให้มีการค้ำเนินการแบบค้อยเป็นค้อยไป เวลาที่ผ่านไปนัฒจะเป็นบทเรียนสำหรับ การค้ำเนินการชั้นค้อย ๆ ไป

และยังได้ให้ขอเสนอแนะในการจัดค้ำสถานักเรียนว่า

1. ควรค้ำงขึ้นเมือโรงเรียนมีความพร้อม และค้ำงขึ้นจากความต้องการของค้ำวณักเรียนเอง มิใช่เพราะจะเอาอย่างโรงเรียนอื่น ๆ
2. ควรมีการจัดเยียมโรงเรียนที่จัดค้ำสถานักเรียนชั้นแล้ว เพื่อจะไค้ประสม- การพ้นำเอามาค้ำค้แปลง ปรับปรุคให้เหมาะสมกับโรงเรียนของคณ
3. ควรมีกฎขอมังคัม หรือธรรมเนียมของสถานักเรียน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ งานของสถานักเรียน ให้รัคคัมแน่นอน เช่น อาจจจะว่าค้ำว
  - วิธีค้ำเนินการเลือกค้ำแทนเข้าสถานักเรียน
  - คณสมบัติของสมาชิกและการหมคสภาพ
  - การประชุมสถานักเรียน
  - การเงินของสถานักเรียน
  - อำนจหน้าค้ำ ความรัคคัมของเจ้าหน้าค้ำ เป็นค้ำ

แฮรี ซี. แมคคาวน์ (Harry C. McKown 1954 : 89 - 95) และ
อนพงศ์ สุขเกษม (2519 : 30 - 41) อ่างถึง วิไลรัคณ์ ยัฒแดง (2527 : 18)
ไค้กล่าวถึงหลักในการจัดค้ำสถานักเรียนไว้อย่างสอคคองกันค้ำนี้

1. หลักแห่งประชาชิปไตย การจ้คกิจกรรมสถานักเรียนจจะคองอาศัยความ
ร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน มิใช่ฝ่ายไค้ฝ่ายหนึ่งค้ำเนินการค้ำเพียงฝ่ายเดียว กล่าว
คิคือ ครูจจะคองเป็นค้ำให้ค้ำแนะนำ ปรึคษาในการค้ำเนินงานค้ำง ๆ ของสถานักเรียน และ
ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้นักเรียน ไค้ทำงานค้ำความคิคริเริ่มของนักเรียนเองนัฒ

2. หลักแห่งการพัฒนา การดำเนินงานทุกอย่างของสถานักเรียน จะต้องยึดถือจุดมุ่งหมาย และอุดมการณ์ของสถาบันเป็นหลัก ดังนั้นคณะกรรมการสถานักเรียนจะต้องพัฒนางานของสถานักเรียนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายและอุดมการณ์ของสถาบันการศึกษานั้นๆ

3. เวลาและการวางโครงการ การวางโครงการจัดสถานักเรียนนั้น ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ค่อยเป็นค่อยไป ควรใช้เวลา 1 ปีการศึกษาเป็นอย่างน้อย ถ้ามีสิ่งไม่เกิดขึ้น จะต้องรีบปรับปรุงแก้ไขทันที

นอกจากนี้ อนุพงศ์ สุขเกษม ยังเน้นถึง

4. หลักแห่งความเหมาะสม รูปแบบของสถานักเรียนมีหลายรูปแบบ แม้จะมีจุดมุ่งหมายเหมือน ๆ กัน แต่วิธีดำเนินการแตกต่างกันไป ทั้งนี้การจัดสถานักเรียนจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมเป็นสำคัญ นั่นคือจะต้องมีการศึกษาสภาพของโรงเรียนอย่างละเอียด แล้วจึงจัดสถานักเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนนั้นๆ

คุณสมบัติของสถานักเรียนที่ดี

อรสา กุมาริ (ปุกหุค) จันทรสารทูล (2514 : 53) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของสถานักเรียนที่ดีว่า

1. สถานักเรียนที่ดีจะต้องมีระบบการบริหารงานที่ดีและเป็นสัดส่วน เช่น แบ่งผู้รับผิดชอบในงานแต่ละหน่วย
2. สถานักเรียนที่ดีต้องเป็นประชาธิปไตย การกระทำกิจกรรมทุกอย่างควรทำไปด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการส่วนใหญ่ ทั้งนี้หมายถึงวิธีการเลือกตั้งคณะกรรมการเข้าบริหารงาน ต้องเป็นที่ไปตามแบบประชาธิปไตยด้วย
3. สถานักเรียนที่ดี ต้องได้รับความสนับสนุนจากครูใหญ่และคณะครู ซึ่งครูและเข้าใจบทบาทของสถานักเรียน ครูใหญ่และคณะครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อสถานักเรียน
4. สถานักเรียนที่ดี ต้องซื่ออานาจและความรับผิดชอบของสถานักเรียนได้อย่างชัดเจน และผู้รับผิดชอบจะต้องเข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้โดยดี สามารถพูดแทนคณะนักเรียนได้และเสนอแนะกิจการบางอย่าง เพื่อให้โรงเรียนมีความเจริญยิ่งขึ้น

5. สถานักเรียนที่ดี จะต้องมียุติปฏิบัติงานที่มีความกระตือรือร้น คล่องแคล่ว ซื่อสัตย์ และมีผลงานที่เด่นและสร้างความเจริญก้าวหน้าร่วมกัน

บัจจอร์ อนุเมฆางกูร (ม.ป.ป. : 69) ได้กล่าวถึงลักษณะของสถานักเรียนที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ และขอบเขตของสถานักเรียนไว้อย่างแน่ชัด เพื่อให้ก้าวก้าวอำนาจหน้าที่บริหารของโรงเรียน
2. การดำเนินงานต้องเป็นไปตามหลักประชาธิปไตยและป้องกันไม่ให้สถานักเรียนอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
3. คณะครูต้องเข้าใจจุดประสงค์และช่วยส่งเสริมกิจกรรมนี้ และผู้บริหารต้องทำให้คณะครูเข้าใจว่า สถานักเรียนไม่ใช่มีอำนาจเหนือครู
4. สถานักเรียน ถือว่าเป็นเกียรติที่ให้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน และทำด้วยความเต็มใจ

ลักษณะของสถานักเรียนที่ดีซึ่งที่กล่าวมาแล้วนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยขององค์การสถาบันนักเรียนแห่งชาติ (The National Association of Student Council) ที่เคลเลย์ (Kelley) อ้างถึงใน Harry C. McKown (1944 : 332 - 333) ได้สรุปลักษณะของสถานักเรียนที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องประกอบด้วย การมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการให้ความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่ม
2. ต้องฝึกหัดและมีการจัดระบบของงานตามหลักประชาธิปไตย
3. ต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้บริหารและผู้ร่วมงานอื่น ๆ
4. ต้องมีแผนงานที่เป็นระเบียบ
5. ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ประทีป นิลหงษา (2524 : 81 - 82) กล่าวว่า สถานักเรียนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. การกำหนดอำนาจหน้าที่ และขอบเขตของนักเรียนไว้แน่ชัด ถ้าไม่กำหนดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ให้แน่ชัด อาจจะทำให้เกิดความลำบากขึ้นในภายหลัง เช่น สถานักเรียนมีมติให้หยุดเรียนเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ อันเป็นการก้าวล่วงอำนาจบริหารของโรงเรียน เป็นต้น สถานักเรียนหลายแห่งต้องยุบเลิกไปเพราะ ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และขอบเขตไว้โดยแน่ชัด

2. การดำเนินงานของสถานักเรียน เป็นไปโดยหลักการประชาธิปไตย อันมีจุดหมายของสถานักเรียน มีไม่น้อยที่สถานักเรียนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักเรียนชั้นสูงๆ ถึงนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของนักเรียนชั้นสูง ๆ เหล่านั้นเท่านั้น

วิธีป้องกันที่โรงเรียนอาจช่วยได้คือ พยายามร่างธรรมนูญหรือข้อบังคับของสถานักเรียนให้รัดกุม ไม่เปิดโอกาสให้สภาอยู่ในอำนาจของนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การให้อำนาจผู้บริหารยับยั้งมติของสถานักเรียนนั้นเป็นการปฏิบัติกันโดยทั่วไป

3. คณะครูเข้าใจจุดประสงค์และช่วยส่งเสริมกิจกรรมนี้ ผู้บริหารต้องทำให้คณะครูเข้าใจว่า สถานักเรียนไม่มีอำนาจเหนือครู แต่เป็นส่วนที่จะช่วยสื่อความรู้สึกรักนึกถึงของคณะนักเรียนให้โรงเรียนหรือคณะครูได้ทราบ

4. สถานักเรียนถือเป็นเกียรติ ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน และกระทำด้วยความเต็มใจ

การดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียน

อนุพงศ์ สุขเกษม (2519 : 32 - 36) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525 : 84 - 87) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี (2527 : 36-38) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

1. ชั้นศึกษางาน ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน ควรจะจัดทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างของสถานักเรียนเป็นอย่างดี ก่อนที่จะทำการจัดตั้งขึ้นในโรงเรียนของตน วิธีการศึกษาอาจทำได้หลายวิธี เช่น ศึกษาข้อมูลการจัดสถานักเรียนจากเอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนไปเยี่ยมชมโรงเรียนซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ทางด้านสถานักเรียนเป็นอย่างดีมาบรรยายที่โรงเรียน นอกจากนี้ยังควรศึกษาถึง

รูปแบบของการจัดสถานักเรียนอีกด้วย เพื่อจะได้รูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการ
จำเป็นของท้องถิ่น ความพร้อมของบุคลากร อาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของ
โรงเรียน

2. ขั้นตอนเตรียมงาน ในการทำงานทุกประเภท ถ้าผู้ทำงานได้เตรียมการไว้
ล่วงหน้าย่อมจะทำให้งานนั้นดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและราบรื่น การเตรียมการจัด
ตั้งสถานักเรียน ควรจะเตรียมในสิ่งต่อไปนี้

2.1 การเตรียมสถานที่ โรงเรียนควรจะได้เตรียมสถานที่ไว้
สำหรับเป็นที่ทำงานของสถานักเรียน ก่อนที่จะมีการจัดตั้งสถานักเรียนขึ้น โดยอาจจะ
จัดให้อยู่ในท้องที่ว่างท้องใดท้องหนึ่ง เพื่อสะดวกในการทำงานและเก็บเอกสารต่าง ๆ
หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม

2.2 การเตรียมบุคลากร เมื่อได้มีการอนุมัติให้จัดตั้งสถานักเรียนขึ้น
แล้ว ก่อนที่จะดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องทราบหน้าที่และบทบาท
ของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ทั้งนี้ในการเตรียมบุคลากร ควรจะต้องมีการปรึกษา
และตกลงกันเสียก่อน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เข้ามาดำเนินการนั้นได้ทราบถึงบทบาทและ
หน้าที่ของตนเอง

2.3 การเตรียมอุปกรณ์ ทางโรงเรียนควรจะได้เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ
ที่สำคัญเช่น ป้ายนิเทศ ตู้ เครื่องเขียน กระดาษ ฯลฯ เพื่อใช้ในกิจการของสภา
นักเรียน

2.4 การเตรียมงบประมาณ ทางโรงเรียนจะต้องจัดสรรเงินงบประมาณ
ไว้ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานักเรียน (อยู่ในดุลพินิจของ
แต่ละโรงเรียนว่าจะสามารถเรียกจ่ายช่วยเหลือได้อย่างไร)

3. ขั้นตอนดำเนินการ วิธีการจัดตั้งสถานักเรียนขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็น
ของแต่ละโรงเรียน อาจจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ทว่าหลักใหญ่แล้วด้วยอรรถประโยชน์
ซึ่งควรมีขั้นตอนดังนี้

3.1 เลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญสถานักเรียน ซึ่งจะ
ต้องประกอบด้วยคณะครูและนักเรียน

3.2 คัดเลือกครูผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสถานักเรียน ซึ่งควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ที่เข้าใจหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งทางด้าน ทฤษฎีและปฏิบัติ
- เป็นผู้ที่เข้าใจจุดหมาย วิธีกาเนิงานและประโยชน์ของ การจัศสถานักเรียนเป็นอย่างดี
- เป็นผู้ที่มีความเข้าใจถึงความตองการของนักเรียนและยอมรับ ความคิดเห็นของนักเรียน
- เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็น ที่เคารพรักของนักเรียน

3.3 พิจารณาขรรรมณูสถานักเรียน โดยมีคณะกรรมการเสนอร่างขรรรมณู สถานักเรียน ให้หัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อนุมัติ แต่ถาเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขอีกจะต้อง ส่งคืนให้คณะกรรมการร่างขรรรมณูสถานักเรียนแก้ไข

3.4 ประกาศขรรรมณูสถานักเรียนที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้นักเรียนทราบ โดยทั่วกัน จากนั้นก็กำหนดการเลือกตั้ง โดยระบุตำแหน่งและคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือก ตั้งไว้ในเวลาเดียวกัน

3.5 การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสถานักเรียน และคณะกรรมการ สถานักเรียนตามขรรรมณูสถานักเรียน

อรรรรณ พนาพันธ (2518 : 75 - 77) ได้กล่าวถึงกาเนินการจัศตั้ง สถานักเรียนในโรงเรียนว่า

เนื่องจากสถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการที่จะฝึกฝนให้นักเรียน ได้เรียนรู้การปกครองตนเองแบบประชาธิปไตย ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีเป็นอย่างดี ซึ่งนับว่าจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงการจัศสถานักเรียนให้มีคุณภาพดีพอที่นักเรียนจะได้ รับประโยชน์ในด้านการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนแนวคิดแห่งประชาธิปไตยให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป และได้ให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน

1. ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดสถานักเรียน เพื่อให้ผู้
ดำเนินการจัดสถานักเรียนจะได้มีกำลังใจในการทำงาน ซึ่งจะยังประโยชน์ให้แก่นักเรียน
ได้อย่างเต็มที่ เช่น ให้ความสะดวก ในด้านสถานที่ เวลา และอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น
2. ควรสนใจในกิจกรรมสถานักเรียน และให้คำปรึกษาแนะแนวทาง
ที่ถูกที่ควรให้กับนักเรียนตามครรลองแห่งประชาธิปไตย
3. ควรมีความรู้เกี่ยวกับการจัดสถานักเรียน โดยอาจจะศึกษาจาก
เอกสาร หนังสือ ข้อเขียน บทความในวารสารต่าง ๆ ตลอดจนได้ศึกษาโดยตรงจาก
โรงเรียนที่ได้จัดสถานักเรียนขึ้นแล้ว
4. ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่จะชี้แจงให้นักเรียนและครูทราบสิทธิ
และหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนจะชี้แจงให้ครูและนักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับสถานักเรียน
ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ การดำเนินการอย่างถูกต้องแท้เสียก่อน ซึ่งจะช่วยให้การจัดสภา
นักเรียนมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะช่วยลบลบปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างครูและ
นักเรียนได้
5. ควรเป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของ
นักเรียน และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะหรือความเห็นของนักเรียน
6. ในการเลือกตั้งสมาชิกสถานักเรียน คณะกรรมการต่าง ๆ และ
อาจารย์ที่ปรึกษาของสถานักเรียนนั้นควรจะให้ให้นักเรียนเป็นผู้เลือกตามระบอบประชาธิปไตย
และลงคะแนนเสียงเอง มิใช่ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูเป็นผู้เลือก
7. ควรส่งครูไปศึกษาการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนอื่นที่จัดแล้วได้
ผลเพื่อนำมาปรับปรุงการจัดสถานักเรียนให้ดีขึ้น

ครู

1. ครูควรจะเป็นผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมของสถานักเรียนอยู่เสมอ
และให้ความร่วมมือกับเด็กในการจัดกิจกรรม เช่น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมในการวาง
แผน เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือเด็กให้ดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและรัดกุม และ

นอกจากนี้ยังทำให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะทำงาน ทั้งยังทำให้ครูไม่มีโอกาสรู้จักนักเรียน ใ้ดีอีกด้วย

2. ครูควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสถานักเรียนจากธรรมนูญ หนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น และตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสถานักเรียน มิใช่คิดว่าตนเป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียว

3. ครูที่ปรึกษาของสถานักเรียนนั้น จะต้องเป็นผู้ใช้เวลาให้แก่เด็ก เป็นผู้รู้ ทันท่วงที เหตุการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนเข้าใจพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็กได้เป็นอย่างดี และสามารถที่จะแนะแนวทางให้คำปรึกษาหารือแก่เด็กได้อย่างถูกต้อง

4. ควรจะเป็นผู้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนเช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียน เป็นต้น

นักเรียน

1. ควรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดสถานักเรียน ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน สิทธิและหน้าที่ของตนเอง เพื่อมิให้เกิดปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ และสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสถานักเรียนได้เป็นอย่างดี อันจะยังผลประโยชน์ให้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี

2. ในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ควรจะมีการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยโดยนักเรียนทุกคนเป็นผู้ใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียง และเป็นผู้รับเลือกด้วย

3. ในการวางแผนงานการจักกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานักเรียนนั้น ควรจะกระทำอย่างรัดกุม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่มีแก่นักเรียน โรงเรียน และสังคมด้วย และสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ทำให้เสียเวลาและใช้เงินมาก หรือกิจกรรมนั้นกลายเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ของบุคคลในลัทธิอื่น

4. สมาชิกภาพ นักเรียน ควรจะวางตนเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ลัทธิการเมืองใดเป็นพิเศษ และเป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะของนักเรียนและครู เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานักเรียนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

5. มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมกิจกรรม พยายามทำความเข้าใจตลอดจนนำผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงการเรียนของตนให้ได้ดีและอาจนำประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมสถานักเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

6. สมาชิกสถานักเรียนควรจะเป็นผู้ที่มีผลการเรียนดี มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบ และสนใจในกิจกรรมของสถานักเรียน และเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะสละเวลาให้สถานักเรียนได้

7. ในการประชุมทุกครั้ง ควรจะถือมติเสียงข้างมาก และมีการรายงานผลการประชุมหลังจากที่ได้ประชุมแล้ว และนักเรียนควรสนใจติดตามการดำเนินงานของสถานักเรียนด้วย

8. ในการจัดสถานักเรียนนั้น ควรจะมีการประเมินผลเสมอ 1 ครั้ง เพื่อจะไ้ทราบผลของการจัดกิจกรรม และสามารถที่จะนำข้อบกพร่องต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

9. ในด้านการเงิน ซึ่งจะนำมาใช้ในกิจกรรมสถานักเรียนนั้น ควรจะมีการจัดสรรงบประมาณและความคุมการเงินอย่างรัดกุม ตลอดจนนักเรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมช่วยในการหาเงินทุน ซึ่งอาจทำในรูปของการจัดขายของที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง หรือจัดฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

10. ควรจะมีธรรมนูญของสถานักเรียนที่กำหนดเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสถานักเรียนไว้อย่างชัดเจน และควรมีการแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ด้วย และธรรมนูญดังกล่าวนี้จะร่างโดยนักเรียนและเสนออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการรับรองอีกทีหนึ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คอย (Coy, Voile.1972 : 1314 -A) ได้ปรึกษาเปรียบเทียบเจตคติของผู้ที่เป็นสมาชิกสภานักเรียน ผู้ที่มีใช้สมาชิกสภานักเรียน ผู้รับผิดชอบตอสภานักเรียน และผู้บริหาร ที่มีต่อความมุ่งหวังของการจัดตั้งสภานักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐอริโซนา สหรัฐอเมริกา พบว่า เจตคติความมุ่งหวังของการตั้งสภานักเรียนต่างกัน เนื่องมาจากบทบาทของกลุ่มตัวอย่าง ที่ตั้ง และขนาดโรงเรียน ไม่นับเป็นสาเหตุแห่งความแตกต่างของเจตคติอย่างเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สภานักเรียนมีผลต่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย แต่ยังไม่ค่อยมีผู้เข้าใจอำนาจหน้าที่ของสภานักเรียน และยิ่งเห็นว่า สภานักเรียนควรมีกิจกรรมอย่างกว้างขวาง นักเรียน ผู้สนับสนุน และผู้บริหาร มีบทบาทต่อคุณภาพของ เด็กที่สมัคร เข้าทำงานในสภานักเรียน นักเรียนและผู้บริหาร เห็นว่าผู้บริหาร ไม่ค่อยทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน รวมทั้งนักเรียนยังไม่ค่อยเข้าใจอำนาจหน้าที่ของสภานักเรียน

และเขายังได้แสดงความคิดเห็นว่า สภานักเรียนเป็นกระบวนการของการศึกษาที่สำคัญมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย แต่กิจกรรมสภานักเรียน ไม่ค่อยมีกลุ่มบุคคลที่เข้าใจเป็นอย่างดี

สติท จิตตะนาถิ (2518 : 52, 61) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน และเรื่องที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงตอบถูกมากที่สุดมี 3 เรื่องคือ

1. การมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
2. การใช้สิทธิเสรีภาพของพลเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. การเสียภาษีอากร

ผู้วิจัยได้เสนอแนะโรงเรียนในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่า เนื่องจากโรงเรียนเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลต่อเด็ก ๆ มากยิ่งกว่าสถาบันครอบครัว โรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนประชาธิปไตยให้แก่เด็กในชั้นต่าง ๆ คือ

1. การบริหารโรงเรียน ควรเป็นการบริหารแบบประชาธิปไตย มีการแบ่งงานกันทำ มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีการเคารพในสิทธิและความคิดเห็นของกันและกัน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมนักเรียน ไม่ควรปล่อยให้เด็กเรียนจัดกิจกรรมตามลำพัง

3. จัดสถานักเรียนขึ้นในโรงเรียน เพื่อเป็นการฝึกฝนอบรมประชาธิปไตย

อรุณรรณ พนาพันธุ์ (2518 : 65 - 67) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การจัดสถานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะและวิธีการจัดสถานักเรียน ตลอดจนความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาในการจัดสถานักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและนักเรียน ในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล รวม 8 แห่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 416 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ พบว่า กิจกรรมสถานักเรียนเป็นแหล่งกลางในการฝึกฝนให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการปกครองการบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองเพื่อเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ตลอดจนเป็นตัวแทนของนักเรียนและเป็นแหล่งกลางของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และสถานักเรียนยังมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนและกิจกรรมที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาออกระเบียบข้อบังคับที่ไม่ขัดก่อนนโยบายของโรงเรียน และแก้ไขข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานักเรียน ควบคุม ตรวจสอบ และยับยั้งการทำงานของคณะกรรมการบริหารและเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยทั่ว ๆ ไป ของโรงเรียน ตลอดจนพิพากษาคดีของนักเรียน เสนอผลการพิจารณาต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อสั่งการตามสมควร ส่วนปัญหาในการจัดสถานักเรียนนั้น เนื่องจาก ครูและนักเรียนขาดประสบการณ์และความรู้ในการจัดสถานักเรียน ขาดความร่วมมือจากสมาชิกสถานักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดและปรับปรุงกิจกรรม
สถานักเรียนดังนี้คือ

- ควรให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานักเรียนแก่ครูและนักเรียน
- อาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
- ควรมีการประสานงานที่ดีระหว่างครู นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน
- ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- ควรมีการเลือกตั้งสมาชิกตามระบอบประชาธิปไตย
- ควรมีธรรมนูญของสถานักเรียน
- สมาชิกสถานักเรียนควรวางตนเป็นกลางและรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง
- หลังการประชุมควรมีการรายงานการประชุมติดประกาศให้ทราบทุกครั้ง
- กิจกรรมที่สถานักเรียนจัดนั้นควรเป็นประโยชน์ทั้งในโรงเรียนและ
ต่อชุมชนด้วย
- ควรมีการประชุมผลเดือนละ 1 ครั้ง
- ควรมีการวางแผนที่ดีในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานักเรียน

ในปี พ.ศ.2519 ได้มีการศึกษาเจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ โดยแบ่งท่าการศึกษา 5 เขต คือ เขต
ภาคเหนือ เขตภาคกลาง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตภาคตะวันออก และเขต
กรุงเทพมหานคร

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น ผู้ทำการวิจัยคือ สุมาดิ แจบเกาะ
(2519 : 80 - 81, 126 - 127) เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียน ปัญหาใน
การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่ม
ตัวอย่างที่ศึกษาคือ อาจารย์ใหญ่ ครู ครูที่ปรึกษา นักเรียน และคณะกรรมการนักเรียน
ของโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมกลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 868 คน พบว่า ข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคในการ
จัดกิจกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสาเหตุมาจาก

1. ปัญหาที่เกิดจากผู้บริหาร ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรม จึงขาดความสนใจ และไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร นอกนั้นในโรงเรียนบางแห่งผู้บริหารยังมีทัศนคติแคบ นิยมใช้เชิงกิจการ ไม่เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

2. ปัญหาที่เกิดจากครู

ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานที่จะเป็นผู้นำอย่างแท้จริง

ไม่เข้าใจจุดหมายและไม่เห็นความสำคัญ จึงไม่ร่วมมือเท่าที่ควร ไม่มีเวลาพอสำหรับงานพิเศษเพราะปกติมีงานในหน้าที่มากอยู่แล้ว ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นใด ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมมากนัก

3. ปัญหาที่เกิดจากนักเรียน

ไม่เข้าใจจุดหมาย ไม่เห็นความสำคัญ ประกอบการขาดการเร้าใจที่ดีพอ จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

ขาดผู้นำที่ดี เป็นสาเหตุให้มีปัญหาเรื่องการแสดงออก ความรู้ประสบการณ์น้อย และขาดความสามัคคี

มีเวลาน้อย ผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร บ้านไกลจากโรงเรียนมาก และบางแห่งจำนวนนักเรียนมีมากเกินไป

ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็น เพราะไม่ค่อยได้รับรู้การดำเนินงานและปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรรมการขาดการประชาสัมพันธ์ และไม่กระจายอำนาจในการทำงาน

4. ปัญหาที่เกิดจากการบริหารงาน

ไม่มีนโยบาย แผนงาน และการกำหนดการจัดกิจกรรมที่แน่นอน และรัดกุม

คณะกรรมการทำงานอย่างไม่เป็นระบบ มักทำโดยความคิดเห็นส่วนตัวมากกว่า

ไม่มีการประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การติดตามผลงาน และการประเมินที่ดี

มีปัญหาทางการเงิน เช่น ชุมชนไม่มีรายได้ และขาดเงินสนับสนุนจากโรงเรียน

มีปัญหาเรื่องเวลา เช่น ทางโรงเรียนไม่จัดเวลาพิเศษไว้เฉพาะสำหรับการจัดกิจกรรม เป็นการยากที่จะใช้เวลาเรียน จึงทำให้เป็นปัญหาว่าการจัดนอกเวลามีมากเกินไป

ปัญหาค่าอุปกรณและสถานที่ เช่น ไม่มีที่ทำงานเฉพาะสำหรับหน่วยกิจกรรมหนึ่ง ๆ สถานที่จัดกิจกรรมคับแคบไม่เหมาะกับจำนวนนักเรียน บางครั้งก็ขาดอุปกรณ์ที่จำเป็น

ขาดสวัสดิการที่จำเป็นบางอย่าง เช่น รถรับส่ง

ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์และมีความสามารถ

ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ประภัสสร มโนรัตน์ (2519 : 115 - 117) อรวรรณ เวทยะเวทิน (2519 : 105 - 106) และ นิกยา เปลื้องนุช (2519 : 74)

สมคิด กิรีศรี (2520 : 92, 100) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบทัศนคติของครูและผู้บริหารที่มีต่อกิจกรรมนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในเขตการศึกษา 12 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบว่า ครูและผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 12 มีทัศนคติต่อกิจกรรมนักเรียนเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอะไรที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 12 จำนวน 8 โรงเรียน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 299 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ พบว่าผู้บริหารและครูต่างก็มีทัศนคติต่อกิจกรรมสถานักเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง เพราะเห็นว่าสถานักเรียนมีคุณค่าและประโยชน์ต่อนักเรียนหลายด้าน เช่น จะปลูกฝังแนวทางการปกครอง

แบบประชาธิปไตยมากที่สุด มีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีความรับผิดชอบสูง รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนตามระบอบประชาธิปไตย และการเป็นตัวอย่างที่ดีงามให้เด็กรุ่นหลังได้เห็น ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมที่สำคัญคือ งบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรมมีน้อย ครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนและมีงานส่วนตัวมากเกินไป อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับจัดกิจกรรมมีไม่เพียงพอ ครูส่วนมากขาดความสนใจในการจัดกิจกรรมนักเรียน

✓ วสันต์ พรหมบุญ (2522 : 168 - 227) ได้ศึกษาโปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา ประเภทละ 250 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 500 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมนักเรียนคือ ครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นักเรียนไม่สนใจไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตร เวลาไม่พอ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ และนอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เสนอแนะการเตรียมการ การดำเนินงาน ตลอดจนการประเมินผลในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังนี้

1. การจัดเตรียมงานเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีการจัดเตรียมภายใต้การประสานงานของฝ่ายบริหาร อาจารย์ และนักเรียนหลายวิธีด้วยกันคือ

- 1.1 ประชุมระหว่างผู้บริหารและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 วางแผนและโปรแกรมการจัดกิจกรรมไว้ตลอดปี
- 1.3 ประชุมครู ชี้แจงวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย
- 1.4 ประชุมนักเรียน ชี้แจงวัตถุประสงค์ และการดำเนินงาน
- 1.5 จัดเตรียมงบประมาณ อุปกรณ์ สถานที่ เวลาและบุคลากร

2. การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจดำเนินการได้ดังนี้

- 2.1 อาจารย์และนักเรียนร่วมกันวางแผนงาน
- 2.2 นักเรียนในรูปคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และดำเนินการ โดยมีอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษาและควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด
- 2.3 แบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ทั่วถึง โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสม
- 2.4 อาจารย์ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็น ความสามารถให้มากที่สุด
- 2.5 มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดทั้งฝ่ายบริหาร อาจารย์ฝ่ายกิจกรรม และนักเรียน

3. การประเมินผล

- 3.1 ประเมินผลทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม หรืออย่างน้อยควรประเมินผลเป็นระยะ ๆ
- 3.2 ฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจกรรม สมาชิก นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ร่วมกิจกรรมช่วยกันประเมินผล
- 3.3 การประเมินผลต้องมีการประเมินตามวัตถุประสงค์ วิธีการจัด อุปกรณ์ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เวลา สถานที่ คุ้มค่าที่ได้รับ และความความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม
- 3.4 เมื่อประเมินผลแล้วต้องแจ้งให้สมาชิกทราบ และบันทึกเป็นหลักฐาน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

✓ **ปิยวดี ธีรังคะเปาระ (2522 : ๘2)** ได้ศึกษา การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ครูใหญ่ ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 500 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ผู้บริหารและครูจะจัดขึ้นเอง นักเรียนไม่ทราบวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานที่แน่ชัด นักเรียน

จึงไม่เห็นความสำคัญ เมื่อจัดกิจกรรมแล้วไม่มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และมีปัญหาเรื่องการเงิน เวลา อุปกรณ์ และสถานที่

ที่ระพงษ์ ศรีเหนียง (2524 : 90 - 92) ได้ศึกษา ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนบ้านพุ่มม่วง เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านพุ่มม่วง เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่คากหวัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 โรงเรียนบ้านพุ่มม่วง ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี รวม 100 คน โดยใช้แบบสำรวจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย 8 คุณลักษณะ จำนวน 30 สถานการณ์ พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสดงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยสูงกว่าเกณฑ์ที่คากหวังได้แก่ คุณลักษณะต่อไปนี้คือ การมีความรับผิดชอบ การทำงานเป็นหมู่คณะ การเคารพในความเสมอภาคของมนุษย์ การมีวินัยในตนเอง การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การยอมรับในเหตุผล ความคิดรวบยอดใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่คากหวังได้แก่ คุณลักษณะการใช้เสียงข้างมาก ในการตัดสินใจปัญหา และความคิดรวบยอดต่ำกว่าเกณฑ์ที่คากหวัง ได้แก่ คุณลักษณะการเชื่อในวิธีการการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้เสนอแนะสำหรับครูทั้งไปดังนี้

1. เพื่อให้การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียนบังเกิดผลสำเร็จ ครูทุกคนควรเป็นผู้ตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตย มีค่านิยมที่เอื้ออำนวยต่อการประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรมจึงจะเป็นการถ่ายทอดคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาของครูอย่างจริงจัง
2. ในการสอนทุกวิชา ควรปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านพุ่มม่วงให้ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยแก่เยาวชน
3. ครูทุกคนควรร่วมมือกันพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยแก่นักเรียน ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงความคิดเห็น การรู้จักแสวงหาความรู้ วิธีการอยู่ร่วมกับคนอื่น

เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยจาก
ประสบการณ์ตรง

4. การเรียนการสอนควรเน้นเรื่องการเชื่อในวิธีการหาเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ให้มาก

✓ อนงคศิริ วิชาลัย (2525 : 95) ได้ศึกษาการจกกิจกรรมนักเรียนใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา เพื่อศึกษาสภาพ
การจกกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
พะเยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครูใหญ่ ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา จำนวน 1080
คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากของ วสันต์ พรหมบุญ และ อรุณา
เทวราชสมบูรณ์ พบว่า เกี่ยวกับการปกครองและการประชุม โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัด
ให้มีการอบรมหน้าเสาธงก่อนเข้าห้องเรียน การประชุมอบรมทุก ๆ วันศุกร์สัปดาห์
โดยจัดครูเวรผลัดเปลี่ยนกันอบรม การพบปะนักเรียนก่อนเริ่มเรียนและก่อนกลับบ้านของ
ครูประจำชั้น บางโรงเรียนมีการจัดตั้งสภานักเรียน เพื่อดูแลความเรียบร้อยภายใน
โรงเรียนการจัดตั้งสภานักเรียน มีคณะกรรมการนักเรียนปกครองกันเอง ส่วนปัญหาและ
อุปสรรคในการจกกิจกรรม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาในค่านิยมประมาทที่ใช้
ดำเนินการ โรงเรียนขาดอุปกรณ์และสถานที่ที่จะจกกิจกรรม ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความ
สามารถพิเศษ

✓ จวงจันทน์ พวงจันทน์แกง (2526 : 67 - 73) ได้ศึกษา สภาวะผู้นำของ
นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนประถม
ศึกษาที่ศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และเปรียบเทียบภาวะผู้นำ
ของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในโครงการจกกิจกรรมประชาธิปไตยกับโรงเรียน
ธรรมดา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย สังกัดเทศบาล และโรงเรียนราษฎร์ ปีการศึกษา 2525
ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 500 คน เป็นโรงเรียนในโครงการจกกิจกรรมประชาธิปไตย

จำนวน 267 คน และนักเรียนในโรงเรียนธรรมดา จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสำรวจที่ปรับปรุงมาจากแบบสำรวจของ ยาใจ วีระชาติ เป็นแบบปณิชนิคมเลือกตอบ จำนวน 39 ข้อ พบว่า ปัญหาหนึ่งที่โรงเรียนประสบอยู่ในการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนคือ การใช้เวลาในการดำเนินงานหน้าเสาธง โรงเรียนจึงปรับปรุงการดำเนินงานโดยมอบให้คณะกรรมการนักเรียนเป็นผู้พิจารณาตัดสินความดีของผู้ที่ทำผิดแทนการร่วมกันพิจารณาหน้าเสาธง และบางโรงเรียนยังประสบปัญหานักเรียนขาดความศรัทธาในตัวประธานสภานักเรียน ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงาน ซึ่ง จอห์น เมคเคมิก (John McKemic) อ้างถึงใน อรรถพร พนาพันธ์ (2518 : 19) กล่าวถึงปัญหาของการจัดกิจกรรมสภานักเรียนไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมสภานักเรียนมีข้อร้องทุกข์อยู่เสมอ 2 ข้อ จากสมาชิกสภานักเรียน และคนที่ทำงานเกี่ยวกับสภานักเรียนคือ

1. นักเรียนไม่เห็นคุณค่าและไม่เข้าใจในงานของสภานักเรียน
2. สภานักเรียนไม่มีเวลาเพียงพอในการวิพากษ์คุณค่าของกิจกรรมต่าง ๆ

ซึ่งจำเป็นต้องหาทางแก้ไข

และผู้วิจัยได้เสนอแนะสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ขอเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1.1 ควรให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนในเรื่องประชาธิปไตย โดยให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยและกระตุ้นให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีความกระตือรือร้นและสนับสนุน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง

1.2 เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการพิจารณาโทษของผู้ทำความผิดหน้าเสาธงประจำวัน อาจมอบหมายให้คณะกรรมการนักเรียนประจำวัน เป็นผู้พิจารณาโทษร่วมกับสมาชิกในห้องเรียนในเวลาก่อนหรือหลังเลิกเรียน หรือในเวลาว่างที่โรงเรียนได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ

- 1.3 นักเรียนควรได้เลือกประธานนักเรียนด้วยวิธีการประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับครู

2.1 ครูควรพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษา ในคุณลักษณะต่อไปนี้คือ ความรอบรู้ในหลักการแห่งการเป็นผู้นำ การตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหาและการ ประนีประนอม ความรับผิดชอบ การสื่อความหมาย และขันติ

2.2 ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทำงานร่วมกัน โดยฝึกคิดและ ฝึกปฏิบัติจริง เด็กกันเป็นผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกหัวหน้า กลุ่มเอง

2.3 ครูควรไ้ประเมินผลการจัดกิจกรรม และพัฒนาการของเด็ก ในด้านต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

สำหรับ แคนงาวา (2527 : 173 - 174) ได้ศึกษาความต้องการของ ครูและผู้บริหารในการพัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดบริการ และด้านการจัดโครงการใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความต้องการในการ พัฒนาสมรรถภาพด้านการจัดบริการและการจัดโครงการของครูและผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความแตกต่างกันในด้านขนาดและเขตที่ตั้งของ โรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร คือผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวนทั้งสิ้น 527 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือ พบว่า ครูและผู้บริหารในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับประถมศึกษาว่ามีได้จำกัดขอบเขตอยู่ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังคงส่งเสริมประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ให้แก่นักเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ ของแต่ละคนอีกด้วย โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียนพยายาม จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหลายชนิดให้แก่นักเรียน แต่คงประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การขาดแคลนครูที่มีความรู้ในการจัดกิจกรรมเฉพาะอย่าง สถานที่คับแคบไม่มีบริเวณ สำหรับจัดกิจกรรม อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และในบางครั้งครูไม่ให้ความร่วมมือ

✓ สุรพล : จิตอำไพ (2527 : ฉ, 110- 190) ได้ศึกษา รูปแบบของกิจกรรม โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมที่เน้นตามลักษณะที่เด่นของกิจกรรม 6 รูปแบบคือ

ด้านการเรียนการสอน ด้านการเกษตร ด้านสหการ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย
ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการบริการเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน โดย
ใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 83 โรงเรียน โดย
ใช้แบบบันทึกคุณสมบัติและกิจกรรมโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยและผู้ทำหน้าที่นี้เทศ
ในโรงเรียนบันทึกข้อมูลแทนผู้วิจัย พบว่า

1. หลักการสำคัญที่ทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยได้คือ เห็น ใ้แก่ การที่ครูเข้าใจหลักการประชาธิปไตย มีความอกทนในการฝึก
ให้นักเรียนมีวินัย และความรับผิดชอบในตนเองและกลุ่ม อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของ
ประชาธิปไตย

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สามารถจัดได้ทั้งใน
โรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก เพียงแต่จะมีความแตกต่างของรูปแบบในการจัด
บางลักษณะของกิจกรรมเท่านั้น

3. ลักษณะการบริหารกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการดำเนินงาน
เพราะก่อนที่ครูจะสามารถฝึกให้นักเรียนมีวิญญาณประชาธิปไตย ลักษณะการบริหารงาน
ของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจะต้อง เป็นประชาธิปไตยเสียก่อน

4. ลักษณะของการจัดกิจกรรมมี 4 แบบคือ

4.1 กิจกรรมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย

4.2 กิจกรรมนักเรียนดำเนินการปกครองโดยใช้สถานักเรียน

4.3 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

4.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมประชาธิปไตย

และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า กิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยแก่นักเรียนเป็น
กิจกรรมที่ควรจัดเพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม สามารถช่วย
ครูในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม สามารถ
ช่วยครูในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ทุกกิจกรรม เป็นการลดภาระ ลดเวลาของครู และ
สามารถทำให้โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมได้ก็เห็นโดยง่าย

✓ วิไลรัตน์ ยิ้มแฉ่ง (2527 : 80) ได้ศึกษา การนำเสนอรูปแบบการจัด
 สถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสภา
 นักเรียนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง
 คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท
 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 จำนวน
 ทั้งสิ้น 336 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นหรือข้อ
 เสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสถานักเรียนที่ผู้วิจัยนำเสนอ เป็นเรื่องมือพบว่า ปัญหา
 และอุปสรรคที่คาดว่าจะพบเมื่อมีการจัดสถานักเรียนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยเสนอ ได้แก่ การ
 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ เรื่องสถานักเรียน และไม่เห็นประโยชน์จากการจัดสถานักเรียน
 สถานที่คับแคบ งบประมาณไม่เพียงพอ นอกจากนั้นอำนาจสั่งการอยู่ที่ผู้บริหารเพียง
 คนเดียว ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมใด ๆ ไม่สามารถสั่งการได้

◦ และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ
 เช่น จัดฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่ง หรือนิทรรศการเกี่ยวกับกิจกรรมสถานักเรียน ตลอดจน
 ชี้แจงให้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดกิจกรรมสถานักเรียนแก่บุคลากรที่มีส่วน
 เกี่ยวข้อง นำคณะครู นักเรียน ไปดูงานโรงเรียนประถมศึกษาที่ประสบความสำเร็จใน
 การจัดสถานักเรียน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การจัด
 กิจกรรมสถานักเรียนนั้น ได้จัดทำกันทั้งในระดับประถมศึกษาและมีขยมศึกษามานานแล้ว
 ในแต่ละระดับแต่ละโรงเรียน อาจจะจัดกิจกรรมและรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่หลักการ
 และวัตถุประสงค์ในการจัดสถานักเรียนไม่แตกต่างกัน ผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม
 นักเรียนในโรงเรียนยังให้ความสำคัญของการเตรียมการ การดำเนินงาน และการ
 ประเมินผลว่าควรยึดหลักการประชาธิปไตย อาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 ทุกฝ่าย และควรคำนึงถึงความเหมาะสมและสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน และที่
 สำคัญที่สุดคือ ลักษณะการบริหารงานของโรงเรียนจะต้องเป็นประชาธิปไตยด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมสถานักเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก็มีปัญหาและอุปสรรคมากมายไม่เหมือนกันในแต่ละแห่ง เช่น ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือจากผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนคณะกรรมการสถานักเรียน และยังมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ เวลา และสถานที่อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย